

УДК 633.2.033: 633.2.031

У.О. КОТЯШ, Г.Я. ПАНАХИД, кандидат сільськогосподарських наук

М.Т. ЯРМОЛЮК, доктор сільськогосподарських наук

Інститут сільського господарства Карпатського регіону НААН

УРОЖАЙНІСТЬ СТАРОСІЯНОГО ЛУЧНОГО ТРАВСТОЮ ЗА СІНОКІСНОГО ВИКОРИСТАННЯ

Подано результати досліджень впливу мінерального удобрення та кратності використання на зміну врожайності старосіяного лучного травостою за вегетаційний період.

***Ключові слова:** врожайність, надходження сухого корму, розподіл азотного добрива, старосіяний травостій.*

Регулярне застосування мінеральних добрив у дозах за відповідним співвідношенням щодо типу травостою та ґрунтовими особливостями, створює надійні умови для збереження високої продуктивності лучних угідь протягом тривалого періоду [1].

В міру старіння травостоїв знижується ефективність підвищених доз азоту. В останні 6 років використання травостоїв економічно найбільш оправдали себе варіанти з $N_{120-180}$ [2, 5].

На рівномірність надходження врожаю зеленої маси за вегетаційний період впливають зниження рівня забезпеченості поживними елементами в міру виносу весняними врожаєми, а також зміни температурних і світлових умов. Крім того, важливу роль відіграє видовий склад трав, удобрення, зокрема, внесення азоту та забезпечення ґрунту вологою [3, 4].

Експериментальні дослідження проведено в Інституті сільського господарства Карпатського регіону НААН в умовах багаторічного стаціонарного досліді, який був залужений в 1974 р. Дослід закладений на темно-сірих опідзолених, глеюватих, легкосуглинкових осушених гончарним дренажем ґрунтах з такими агрохімічними показниками в горизонті 0–20 см: рН сольове – 4,7–5,0,

гумус – 3,2–3,6 %, вміст легкогідролізованого азоту (за Корнфільдом)– 16,0–18,2 мг/100г ґрунту, вміст рухомого фосфору – 5,6–6,2, обмінного калію (за Кірсановим) – 6,5–6,8 мг/100г ґрунту. Використання старосіяного травостою здійснювали шляхом скошування згідно зі схемою досліду (табл.).

В умовах багаторічного стаціонарного досліду врожай старосіяного травостою істотно змінювався як під впливом різного розподілу доз азотного добрива, так і кратності використання.

1. Збір сухої маси старосіяного лучного травостою залежно від кратності використання та інтенсивності удобрення (середнє за 2011–2012 рр.), т/га

№ п/п	Варіанти	Кратність використання	Фази скошування за першим укосом	Урожайність, т/га	Приріст до контролю	
					т/га	%
1	контроль (без добрив)	2 укоси	Виколошування	4,38	-	-
2	Фон – P ₄₅ K ₆₀	2 укоси	Виколошування	5,55	1,17	27
3	Ф + N ₆₀ (30+30)	2 укоси	Виколошування	8,81	4,43	101
4	Ф + N ₆₀ (20+40)	2 укоси	Виколошування	8,39	4,01	92
5	Ф + N ₉₀ (30+30+30)	3 укоси	Трубкування	9,34	4,96	113
6	Ф + N ₉₀ (0+30+60)	3 укоси	Трубкування	8,87	4,49	103
7	Ф + N ₁₂₀ (40+40+40)	3 укоси	Трубкування	10,13	5,75	131
8	Ф + N ₁₂₀ (0+50+70)	3 укоси	Трубкування	10,01	5,63	128

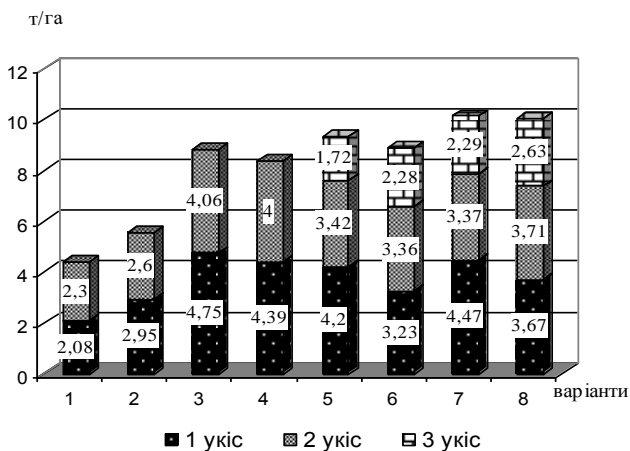
НІР₀₅ 0,42

З наведених даних видно, що найнижчий урожай в середньому за два роки одержано на контролі без добрив – 4,38 т/га. Внесення фосфорно-калійних добрив (P₄₅K₆₀) сприяло збільшенню врожаю на 1,17 т/га сухої маси, або 27 % порівняно з контролем. За двохукісного

використання злакового травостою та внесення повних мінеральних добрив ($P_{45}K_{60}N_{60}$) приріст урожаю значно підвищився і становив 4,01 і 4,43 т/га, або 92 і 101 %.

Як свідчать дворічні дані, найвищу врожайність (10,13 т/га сухої маси) виявлено на варіанті з рівномірним розподілом азоту під кожні три укоси ($N_{120(40+40+40)}$). Дещо нижчий збір сухої маси одержано при удобренні N_{90} д. р. з рівномірним (9,34 т/га) та наростаючим (8,87 т/га) розподілом азоту.

Для забезпечення тваринництва повноцінними кормами важливо мати не лише високі врожаї, але й їх рівномірніше надходження протягом усього сезону. Результати досліджень показали, що внесення азотних добрив на фоні $P_{45}K_{60}$ і використання старосіяного травостою при досягненні його господарської стиглості, значно впливає на одержання високих врожаїв (рис.).

Рис. Надходження сухого корму на старосіяному лучному травостой залежно від кратності використання та інтенсивності удобрення (середнє за 2011–2012 рр.), т/га

У середньому за вегетаційний період, на контролі без добрив, через низьку природну родючість ґрунту, забезпечив найнижчий збір корму (2,08 – 2,3 т/га), а з внесенням фосфорно-калійних добрив - зростав на 0,87 – 0,3 т/га. Проте, таке удобрення ($P_{45}K_{60}$) сприяло росту бобових компонентів (23 %), зокрема, конюшини середньої, мишачого горошку, люцерни хмелевидної, що значно покращило кормову цінність агрофітоценозу.

Із виключенням ранньовесняного підживлення в першому укосі, за трикратного використання агрофітоценозу, забезпечило найнижче надходження корму 3,23 та 3,67 т/га, а із внесенням по 30 і 40 кг/га діючої речовини азоту на фоні $P_{45}K_{60}$ в цей період дозволило одержати високу врожайність (4,2 т/га; 4,47 т/га сухої маси). У середньому за 2011–2012 рр. з виключенням ранньовесняного підживлення та наростанням доз азоту до осені $N_{90 (0+30+60)}$ (3,23; 3,36; 2,28 т/га) і $N_{120 (0+50+70)}$ (3,67; 3,71; 2,63 т/га) забезпечує більш вирівняне надходження корму за укосами.

Незважаючи на інтенсивність удобрення старосіяного травостою, результати показують, що майже у всіх укосах найвищий відсоток корму надходив у перший період використання (44–54 %). Так, за трикратного використання лучного травостою та при наростаючому розподілі в першому укосі надійшло по 36% річного корму, а в наступних укосах – 37 % і 27 %. Більш вирівняно надходив корм протягом сезону за двократного використання агрофітоценозу з невисокою дозою азоту $N_{60 (30+30)}$ і $N_{60 (20+40)}$. Рівномірно надходив корм на контролі (без добрив) (48; 52 %) і на варіанті з внесенням фосфорно-калійних добрив (53; 47 %).

Висновки. Систематичне внесення мінеральних добрив забезпечило на стаціонарному досліді збагачення верхніх шарів ґрунту багаторічних травостоїв поживними речовинами, що сприяє одержанню на них високих і сталих урожаїв протягом тривалих років.

Рівномірний розподіл 120 кг/га д. р. азоту (40 кг/га під перші три укоси) на старосіяному травостой забезпечує найкращий збір сухої маси – 10,13 т/га.

Література

1. Ковтун К. П. Хімічний склад і поживність зеленої маси трав залежно від фази їх росту і розвитку / К. П. Ковтун, О. В. Дедов, С. П. Романюк // Корми і кормовиробництво. – 1998. – Вип. 41. – С. 41–45.
2. Кургак В. Г. Вплив режимів використання сіяних бобово-злакових травостоїв на продуктивність та якість корму/ В. Г. Кургак, О. П. Соляник // Землеробство. – 1995. – Вип. 70. – С. 63–71.
3. Влияние удобрений и режима скашивания на долголетие сеяных злаковых трав / В. А. Тюльдюков, Н. Н. Лазарев, Т. В. Кулаковская, Н. П. Ларинова // Кормопроизводство. – 1997. – № 10. – С. 6–8.

4. Тюльдюков В. А. Низькозатратна технологія створення травостоїв / В. А. Тюльдюков // Кормовиробництво. – 1996. – № 1 – С. 27.

5. Ярмолюк М. Т. Агроекологічні основи створення і використання культурних пасовищ у західному регіоні України / М. Т. Ярмолюк. – Оброшино : [б. в.], 2001. – 242 с.